

Ny udenlandsk Literatur.

Éléments d'économie politique pure. Par Léon Walras, professeur d'économie politique à l'Académie de Lausanne. 1874. (208 S.)

At det undertiden kan være ganske bekvemt at anvende matematiske Formler i den politiske Økonomi, indrømmes vistnok af Alle. Til at forklare et eller andet økonomisk Forhold kan det ofte være nødvendigt at bruge mange Ord, naar man holder sig til det almindelige Sprog; Forklaringen er besværlig og maaske dog ikke fyldestgørende, maaske baade løs og uklar. I en matematisk Formel kan man derimod finde et kort, bestemt og klart Udtryk, og den kan spare os for megen overflødig Diskussion, som ofte foranlediges af de sædvanlige Forklaringer. I Mathematiken véd man, hvad man har at holde sig til. Dette indrømme de økonomiske Forfattere i Almindelighed ogsaa, og i deres Værker støder man derfor slet ikke saa sjældent paa matematiske Udtryk. Skulde alle de — baade danske og ikke danske — økonomiske Værker anføres, hvor der kan træffes saadanne, vilde Listen blive lang. Men fra nu og da at bruge en matematisk Formel som et kort, bekvemt Udtryk for sin Tanke til at opstille Forlangende om, at den matematiske Methode bliver den eneste brugelige i den økonomiske Videnskab — er der ganske vist et langt Spring.

Som bekjendt er dette Forlangende blevet rejst fra flere Sider og med stor Styrke. Det er i de sidste Aar dukket op paany; men det skriver sig ikke fra igaar. Allerede v. Thünen

Ny udenlandsk Literatur.

Éléments d'économie politique pure. Par Léon Walras, professeur d'économie politique à l'Académie de Lausanne. 1874. (208 S.)

At det undertiden kan være ganske bekvemt at anvende matematiske Formler i den politiske Økonomi, indrømmes vistnok af Alle. Til at forklare et eller andet økonomisk Forhold kan det ofte være nødvendigt at bruge mange Ord, naar man holder sig til det almindelige Sprog; Forklaringen er besværlig og maaske dog ikke fyldestgørende, maaske baade løs og uklar. I en matematisk Formel kan man derimod finde et kort, bestemt og klart Udtryk, og den kan spare os for megen overflødig Diskussion, som ofte foranlediges af de sædvanlige Forklaringer. I Mathematiken véd man, hvad man har at holde sig til. Dette indrømme de økonomiske Forfattere i Almindelighed ogsaa, og i deres Værker støder man derfor slet ikke saa sjældent paa matematiske Udtryk. Skulde alle de — baade danske og ikke danske — økonomiske Værker anføres, hvor der kan træffes saadanne, vilde Listen blive lang. Men fra nu og da at bruge en matematisk Formel som et kort, bekvemt Udtryk for sin Tanke til at opstille Forlangende om, at den matematiske Methode bliver den eneste brugelige i den økonomiske Videnskab — er der ganske vist et langt Spring.

Som bekjendt er dette Forlangende blevet rejst fra flere Sider og med stor Styrke. Det er i de sidste Aar dukket op paany; men det skriver sig ikke fra igaar. Allerede v. Thünen

mente, at i mange økonomiske Forhold vil «Sandheden ikke kunne findes uden Matematikens Hjælp». En fransk Forfatter, Cournot, udgav i 1838 «Recherches sur les principes mathématiques des richesses», der skal være det første alvorlige Forsøg paa at gjøre den politiske Økonomi til en matematisk Videnskab. Hans Bog gik imidlertid aldeles upaaagtet hen. Heller ikke det korte Exposé af sin Matematik-Økonomi, som Jevons i 1862 forelæste for en videnskabelig Kongres i Cambridge, vakte nogen Opmærksomhed. Først hans i 1871 udgivne «Theory of political economy» har gjort Opsigt. Men siden da have de matematiske Økonomer unægtelig vundet Terræn. I Danmark fremsatte i 1873 Dr. Jul. Petersen og Direktør Bing — uafhængig af Jevons — den Paastand, at Økonomien hører ind under Matematiken*). Ogsaa mange italienske Økonomer skulle være tilbøjelige til at indrømme den matematiske Methodes Anvendelighed. I Holland er der for nylig blevet gjort et Forsøg paa Anvendelsen af den. Endelig har en fransk Forfatter, Leon Walras, Professor i Økonomi i Lausanne, gjort et lignende Forsøg, — mærkelig nok ligeledes uden at kjende Jevons's tre Aar tidligere udgivne Værk. Naar saamange dygtige Mænd — tildels uafhængig af hverandre — komme til det samme Resultat, maa dette ganske vist vise sig som antageligere, end Tilfældet vilde være, naar det kun skyldtes en Enkelts Lyst efter at præstere noget Nyt og Originalt.

Léon Walras, hvis «Éléments d'économie politique pure» kun er den første Sjettedel af en systematisk Fremstilling af den politiske og sociale Økonomi, vil inddele den nævnte Videnskab efter en «ny Plan», vil anvende en «original Methode» og tror paa visse Punkter at kunne komme til «ny Resultater».

Det nu udkomne Hefte er første Halvdel af Fremstillingen af den «rene» pol. Økonomi. Andet Hovedafsnit vil fremstille den «anvendte» pol. Økonomi og tredje den «sociale» Økonomi.

*) Nationalek. Tidsskr. 1 Bd. S. 296.

Det udkomne Halvbind indeholder et Afsnit om Gjenstanden for og Inddelingen af den pol. Økonomi, fremdeles en matematisk Løsning af Værdiproblemet og endelig et Afsnit om Mønt og Penge.

I det første Afsnit foretager Walras en Tredeling af den samlede økonomiske Videnskab. — Ved «Samfundsrigdom» forstaar han Summen af alle materielle og immaterielle Ting, der paa en eller anden Maade og i en eller anden Grad ere os nyttige, og som derhos ikke ere tilstede i ubegrænset Mængde. Hvad der baade er nyttigt og tilstede i begrænset Mængde kaldes med et Ord «sjeldent». Alt hvad der er «sjeldent» har tre økonomiske Egenskaber: Tilegnelighed, Bytteværdi, og industriel Frembringelighed (d. v. s. at en industriel Frembringelse og Mangfoldiggjørelse af det «Sjeldne» er forbunden med Interesse). Til disse tre Egenskaber svare: Læren om Ejendommen, Værdilæren, Læren om Produktionen. Naar man vil gjøre Samfundsrigdommen til Gjenstand for Undersøgelser, opstaar da Spørgsmaalet om, fra hvilket Standpunkt man vil betragte den. Vil man betragte den fra dens Bytteværdis Synspunkt, d. v. s. under Synspunkt af de Salgs- og Købs-Fænomener, som den er underkastet? Vil man betragte den fra dens industrielle Produktions Synspunkt, d. v. s. under Synspunkt af de gunstige eller ugunstige Betingelser for dens Forøgelse? Vil man betragte den under Synspunkt af den Ejendomsret, den er Gjenstand for, d. v. s. under Synspunkt af de Betingelser, der gjøre dens Tilegnelse berettiget eller uberettiget? At blande disse tre forskellige Synspunkter sammen, gaar ikke an. I Walras's Fremstilling vil derfor Bytteværdien, Industrien og Ejendomsretten hver for sig blive Gjenstand for Fremstillingens tre Hovedafsnit.

Ogsaa ad en anden Vej kommer Walras til Tredelingens Nødvendighed. Der maa ogsaa i den politiske og sociale Økonomi skjelnes imellem den rene Videnskab, Kunsten eller den anvendte Videnskab og Moralen. 1) Gjenstanden for den første er de Forhold, der skyldes Naturkræfternes Virken, de naturlige Forhold; Kriteriet for den er det Sande. 2) Gjenstanden for Kunsten eller den anvendte Videnskab er Forholdet mellem

Mennesker og Ting; Kriteriet er det Nyttige eller Interessen. 3) Gjenstanden for Moralén er Forholdet mellem Menneskene indbyrdes; Kriteriet er det Gode eller Relfærdigheden. Da Gjenstanden for den rene Videnskab er de blinde Naturkræfters Virken, har den ikke Andet at gjøre end at iagttage, konstatere og forklare. Den anvendte Videnskab og Moralén kan derimod raade og vejlede, da den menneskelige fri Vilje her spiller en Rolle. Den politisk-socialé Økonomi falder da i følgende tre Dele:

1. Værdilæren eller den rene politiske Økonomi. Værdiforholdet er et «naturligt» Forhold, uafhængigt af Menneskets fri Vilje. Naar Kornet har Værdien X, saa er det ikke, fordi Sælgeren eller Kjøberen ville det saaledes. Sælgeren vilde gjerne sælge dyrere; han kan det ikke, fordi Kornet ikke er mere værd. Kjøberen vilde gjerne købe billigere; han kan det ikke, fordi Kornet ikke er mindre værd. Naar Korn og Penge har Værdi, saa er det fordi, de ere «sjeldne» α : nyttige og tilstede i begrænset Mængde, en af Naturen bestemt Omstændighed. Naar Korn og Penge har denne Værdi i Forhold til hinanden, saa er det, fordi de forholdsvis ere mere eller mindre «sjeldne»; et af Naturen bestemt Forhold. Dette vil ikke sige, at vi slet ikke kunne indvirke paa Prisen. Deraf, at alle Legemer have Tendens til at falde, følger ikke, at vi frit maa lade Tyngdekraften virke; vi kunne tværtimod modstaa Legemernes Tendens til at falde eller give den frit Raaderum; men vi kunne ikke forandre Tyngdekraftens Karakter eller Love. Paa samme Maade forholder det sig med Værdien. Vi kunne forhøje Kornets Værdi ved at tilintetgjøre en Del af Kornforraadene, eller formindske den ved at vise større Sparsommelighed i Kornforbruget. Men vi kunne ikke, naar visse Forraads- og Forbrugsforhold α : naar visse Sjaldenhedsforhold ere givne, forhindre, at der deraf resulterer en vis Værdi. — Værdien af 1 Td. Korn \Rightarrow x Kroner. Dette er en Kjendsgjerning af en iøjnefaldende mathematisk Karakter. Værdilæren er en Lære om Størrelser, altsaa en Gren af Mathematiken, der rigtignok «hidtil er bleven forglemt af Mathematikerne». — Walras kommer da til det Resultat, at vel ikke hele den po-

litisk-sociale Økonomi, men den rene pol. Økonomi er en fysisk-mathematisk Videnskab. Heraf følger da, at den matematiske Methode bør anvendes. Og hvad Sproget angaar, «hvorfør bliver man da haardnakket ved med paa en meget besværlig og meget unøjagtig Maade at udtrykke i det almindelige Sprog Ting, der i Matematikens Sprog kunne udtrykkes med langt færre Ord, paa en langt nøjagtigere og klarere Maade?»

2. Læren om Samfundsrigdommens økonomiske Produktion, eller om Industriens Ordning, under Arbejdsdelingens System. Dette er den anvendte pol. Økonomi. Her er ikke Tale om nogen Naturnødvendighed; Menneskets fri Vilje virker her. Det Bestemmende er: hvilken Ordning er fordelagtigst? Det gjælder ikke blot, at Produktionen er rig; de forskellige Varer maa ogsaa produceres i det rette Forhold: Lavsinstitutionen havde aabenbart Produktionens rette Forholdsmæssighed for Øje. *Laissez-faire*-Systemet mener at forsone Produktionens Forholdsmæssighed med dens Rigdom. — De herhenhørende Spørgsmaal, Spørgsmaal, der vedrøre de industrielle Forhold, Forholdene mellem Personer og Ting, ville blive behandlede i Værkets andet Hovedafsnit.

3. Læren om Ejendommen og om Rigdommens Fordeling, eller den sociale Økonomi. Ogsaa her virker Menneskets fri Vilje. Vel er Tingenes Tilegnelighed, ligesom deres Ombyttelighed og Frembringelighed, underkastet ubøjelige Naturlove; men Tilegnelsen afhænger af den menneskelige Vilje, vel ikke af hvert enkelt Menneskes individuelle Vilje, men af hele Samfundets kollektive. Hvilken Tilegnelsesmaade er nu den retfærdigste? Hvorledes skal Fordelingen ordnes? Skal Ejendomsretten bestemmes af det kommunistiske eller af det individualistiske Princip? Det er moralske Spørgsmaal, Spørgsmaal, vedrørende Forholdet mellem Menneskene indbyrdes, der ville blive besvarede i Værkets tredje Hovedafsnit. — Men nu viser der sig en Vanskelighed: Ejendomstheorien bestemmer Forholdene mellem Menneskene, betragtede som moralske Personer med Hensyn til Rigdommens Tilegnelse, bestemmer Belingelserne for en retfærdig Fordeling mellem

Samfundsmedlemmerne af Rigdommene. Den industrielle Theori bestemmer Forholdet mellem Menneskene som Arbejdere, bestemmer Betingelserne for Rigdommenes Produktion. Hine Betingelser ere moralske Betingelser, og Udgangspunktet er her Retfærdigheden; disse ere økonomiske, og Udgangspunktet er her Interessen. Men begge ere sociale Betingelser. Er en Modsigelse mellem Retfærdigheden og Interessen nu mulig, eller vil her altid være Harmoni? Hvis f. Ex. Ejendomstheorien og den industrielle Theori begge forkaste Slaveriet eller Kommunismen, saa er Alt godt: men lad os tænke os, at hin i Retfærdighedens Navn forkaster Slaveriet og anbefaler Kommunismen, medens denne i Interessens Navn netop gjør det Omvendte, saa vilde der være Disharmoni mellem den moralske Videnskab og den anvendte Videnskab. Kan en saadan Mod sætning vise sig, og hvis den viser sig, hvad saa? Det er Spørgsmaalet om Forholdet mellem Moralen og den politiske Økonomi, som Proudhon og Bastiat i sin Tid diskuterede saa ivrigt. Walras synes at lade forstaa, at han i det Følgende vil komme til samme Resultat som Bastiat, men ad en anden Vej. —

Saaledes er i korte Træk den Inddeling, som efter Walras's Mening bør lægges til Grund for en Fremstilling af den politisk-social Økonomi, og som han nøjere forklarer i Bogens første Afsnit.

I Bogens andet Afsnit behandles Værdispørgsmaalene efter den matematiske Methode. Forf. paastaar, at man hidtil, fordi man ikke har villet benytte denne Methode, slet ikke har forstaaet den meget omtalte «Udbuds- og Efterspørgselslov», og at de Forklaringer, man har givet af den, have været «meningsløse eller urigtige». Forf. mener naturligvis, at den Forklaring, han giver, i enhver Henseende er fyldestgjørende. Men en Prøvelse af dette Afsnit, der for Øvrigt er Bogens Hovedafsnit, og som tydeligst viser de for Forf. særlig karakteristiske Egenskaber, maa vi overlade til d'Ilrr. Matematikere.

Fra den foreliggende Sjettedel er det vel ikke muligt at slutte til det Hele. Dog tør det vistnok siges, at om Forf. end ikke raader over mange ny, dybtgaaende Tanker, vil han

dog være i Stand til at give Stoffet en selvstændig Behandling, at levere et Indlæg af Interesse for den mathematiske Methode, og i det Hele at levere et usædvanlig klart skrevet Værk, der fortjener mere Opmærksomhed end største Delen af de franske økonomiske Systemværker. Forf. har i alt Fald ét Fortrin fremfor sine Landsmænd: han indrømmer, hvad de benegte, at den økonomiske Videnskab er blevet fremmet langt mere i andre Lande end i Frankrig, fordi de franske Økonomer (maaske paa en enkelt Undtagelse nær) nu i lange Tider have indskrænket sig til at levere Opkog af det Gamle.

A. P.